

कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

[Agro-met Advisory Bulletin (AAB)]

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्रद्वारा
जल तथा मौसम विज्ञान विभागसँगको सहकार्यमा जारी

वर्ष-११, अंक-४९

अवधि: ६-१२ चैत, २०८२

६ चैत २०८२

मौसमी सारांश:

- गत साता पश्चिमी वायूको न्यूनचापीय प्रणाली र स्थानीय प्रभावले देशका अधिकांश केन्द्रहरूमा वर्षा मापन भएको छ। देशको पहाडी र हिमाली क्षेत्रका धेरै भू-भागमा १० मि.मि भन्दा बढी साप्ताहिक कुल वर्षा मापन भएका छन्। विशेषगरि साताको सुरुमा कोशी प्रदेशका केही केन्द्रहरूमा तथा बागमती प्रदेशका एक-दुई केन्द्रहरूमा भारी वर्षा मापन भएको छ। सबैभन्दा बढी झापा जिल्लामा रहेको गैँडा केन्द्रमा १८६.४ मि.मि. साप्ताहिक कुल वर्षा मापन भएको छ। गत साता अधिकांश केन्द्रहरूमा अधिकतम तापक्रम र न्यूनतम तापक्रम दुवै सरदर भन्दा बढी मापन भएको छ।
- साताको सुरुमा पश्चिमी न्यूनचापीय प्रणालीको प्रभाव रहने देखिन्छ। मध्य र अन्त्यमा पश्चिमी वायुको साथै स्थानीय वायुको आंशिक प्रभाव रहने देखिन्छ।
- हिमाली भू-भाग:** सबै प्रदेशहरूमा साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा, मध्यमा थोरै स्थानहरूमा तथा अन्त्यमा कोशी र गण्डकी प्रदेशमा थोरै स्थानहरूमा, बाँकी प्रदेशको एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याड/हावाहुरी/असिना सहित मध्यमसम्मको हिमपात/वर्षाको सम्भावना छ। साताको सुरुमा सबै प्रदेशको एक-दुई स्थानमा भारी हिमपात/वर्षाको सम्भावना छ।
- पहाडी भू-भाग:** सबै प्रदेशहरूमा साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा, मध्यमा थोरै स्थानहरूमा तथा अन्त्यमा कोशी र गण्डकी प्रदेशमा थोरै स्थानहरूमा, बाँकी प्रदेशको एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याड/हावाहुरी/असिना सहित मध्यमसम्मको वर्षाको सम्भावना छ। साताको सुरुमा सबै प्रदेशको एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको पनि सम्भावना छ।
- तराई भू-भाग:** साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा, मध्यमा कोशी प्रदेशको थोरै स्थानहरूमा र बाँकी प्रदेशको एक-दुई स्थानमा मेघगर्जन/चट्याड सहित हल्का/मध्यम वर्षाको सम्भावना छ। साताको सुरुमा मधेश, लुम्बिनी, बागमती र कोशी प्रदेशको एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको पनि सम्भावना छ।
- साताको सुरुमा सबै भू-भागमा अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम हल्का घट्ने तथा मध्य र अन्त्यमा हल्का बढ्ने सम्भावना छ।
- औसतसँग तुलना गर्दा:** सबै प्रदेशमा अधिकतम तापक्रम औसतभन्दा कम र न्यूनतम तापक्रम औसतभन्दा बढी हुने सम्भावना छ।

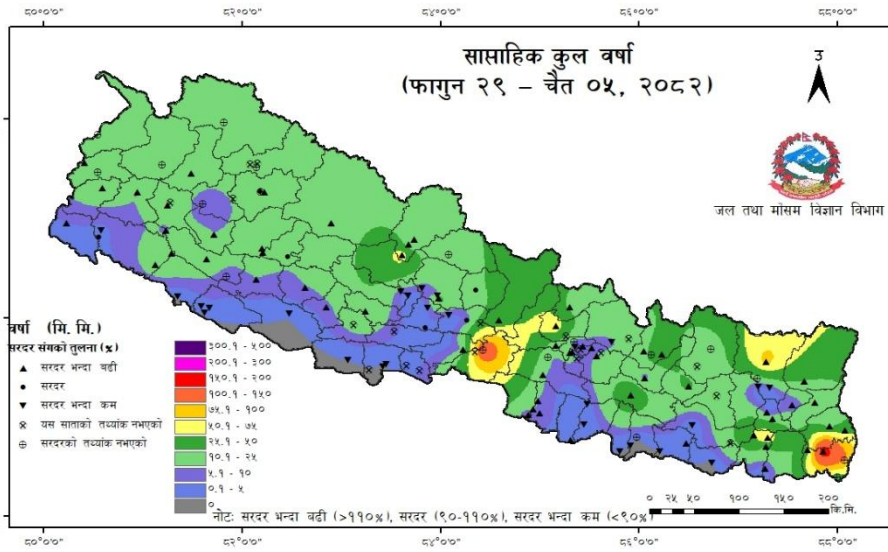
कृषि सारांश

- साताभरि नै हावाहुरी र वर्षा हुने सम्भावना रहेकाले तोरी/मसुरो कटानी गरी खेतमा नछोडी भित्र्याउनुहोस्। छवाली, पराल जस्ता बाली अवशेष नजलाउनुहोस्।
- प्रि-मनसुनको समयमा मध्याह्नपछि चट्याडको सम्भावना बढी हुने भएकाले सम्भावित जोखिमबाट जोगिन कृषि कर्म/पशुपालन गर्दा विशेष सावधानी अपनाउनुहोस्।
- साताभरि नै हावाहुरी र वर्षा हुने सम्भावना रहेकाले विभिन्न बालीनालीमा पानी जम्न नदिन निकासको उचित व्यवस्था गर्नुहोस्।
- चैते धान रोप्ने जग्गामा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्बाट अद्यावधिक गरिएको सिफारिस मात्रा अनुसारको मलखाद प्रयोग गरी बेर्ना रोप्नुहोस्।
- जुम्ला लगायत उच्च पहाडी क्षेत्रमा बर्खे धानको ब्याड राख्ने समय भएकोले लेकाली धान-१, लेकाली धान-३, चन्दननाथ-१ र चन्दननाथ-३ मध्ये उपलब्ध जातको बीउ २.५ के.जी. प्रति रोपनीका दरले बीउ व्यवस्था गर्नुहोस्।
- यस साता हावाहुरी चल्ने र वर्षा हुने सम्भावना रहेकाले मध्य पहाडी क्षेत्रका गहुँबालीमा पहेंलो सिन्दुरे रोग देखिन सक्छ। तापक्रम बढ्दै जाँदा गहुँबालीमा खैरो र कालो सिन्दुरे रोगको जोखिम पनि बढ्न सक्छ। रोग देखिएमा प्रोपिकोनाजोल १ एमएल वा

ट्याबुकोनाजोल ५०% र ट्राइफ्लोक्सिस्ट्रोबिन २५% मिश्रित ढुसीनाशक विषादी ०.५ ग्राम प्रतिलिटर पानीको दरले १०-१२ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म पातहरू भिजेगरी हावाहुरी नचलेको र पानी नपरेको समय पारेर छर्कनुहोस्।

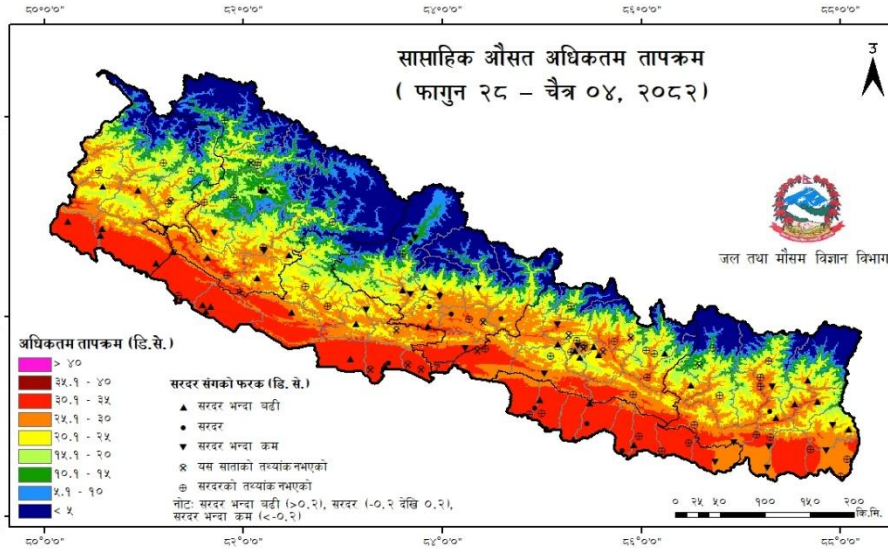
- आगामी साताभरि नै हावाहुरी र पानी पर्ने सम्भावना रहेको साथै फूल फुल्ने फलफूलहरू जस्तै; कागती, लिची, आँप, सुन्तलाजात लगायतका बालीहरूमा मौरी तथा अन्य कीराहरूले परागसेचन गर्ने भएकाले रासायनिक विषादी नछर्कनुहोस्।
- पसाएको केराको बोट हावाहुरीले ढलन नदिन आवश्यक टेको दिनुहोस्।
- यो साता हावाहुरी र वर्षा हुने सम्भावना रहेकाले मध्य पहाडी क्षेत्रमा लगाईएको आलु लगायत अन्य तरकारी बालीहरूमा पानी निकासको ब्यवस्था गर्नुहोस्।
- साताभरि नै हावाहुरी सहित पानी पर्ने सम्भावना देखिएकोले मौरी घरको नियमित निरीक्षण गरी घरलाई सुरक्षित स्थानमा सार्नुहोस्। आधार चाकाहरू र सुपर (तल्ला) थप्नुहोस्।
- आगामी साताको सुरुमा केही स्थानहरूमा मेघगर्जन, चट्याड सहित हावाहुरी समेत चल्ने सम्भावना रहेकाले ती स्थानहरूमा पशुचौपायको खोर, गोठका छानाहरू बलियो गरी बाँध्नुहोस्। टिनको छाना भएका खोर/गोठहरूमा हावाले उडाउन नसक्ने गरी पाता राम्रोसँग ठोकिएको छ, छैन एकिन गर्नुहोस्। हावाहुरीले उडाई ल्याउन सक्ने टुक्रा-टाक्रीहरूबाट हुने दुर्घटना र भौतिक क्षतिबाट आफू पनि बच्नुहोस् र पशुचौपायालाई पनि बचाउनुहोस्।
- मेघगर्जन, चट्याड सहित हावाहुरी समेत चल्दा कुखुरा, सुंगुर, बंगुर जस्ता बथानमा पालिने पशुचौपायाहरू उत्तेजित हुने, अत्तिने वा भागदौड गर्न सक्छन्। यस्तो बेलामा पशुपन्छी पालिएका खोर, गोठमा चट्याडको प्रकाशको असर कम गर्न पर्दा लगाउने वा मान्द्रो, बोरा आदिले वरिपरि ढाक्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- साताभरि नै वर्षासँगै असिना पनि पर्ने सम्भावना देखिएको छ। त्यसले पोखरीको पानीको तापक्रम अचानक घटाएर बिक्रीका लागि तयार भएका भुराहरू मर्नसक्ने सम्भावना भएकाले नर्सरी पोखरीमा कम्तीमा १ मिटर गहिराइ हुनेगरी पानीको व्यवस्था गर्नुहोस्। साथै रियरिग ट्यांकमा भएका भुरालाई समेत असिनाबाट जोगाउनुहोस्।
- धेरै हावाहुरी आउने ठाउँमा कम्तीमा ८०% भाग ढाक्ने गरी घाँस लगाउनुहोस् जसले गर्दा खाली ठाउँको माटो तथा जैविक पदार्थ र पोषक तत्वहरू उडेर जान नपाओस्।
- मौसम सम्बन्धी जिज्ञासाको लागि पैसा नलाग्ने जल तथा मौसम विज्ञान विभागको फोन नम्बर ११५५ मा फोन गर्नुहोस्।
- कृषि र पशु सम्बन्धी जिज्ञासाको लागि पैसा नलाग्ने नार्कको फोन नम्बर ११३५ मा हरेक शुक्रवार साँझ ४ देखि ६ बजेसम्म फोन गर्नुहोस्।

गत हप्ता (२९ फागुन - ५ चैत, २०८२) को मौसमी सारांश

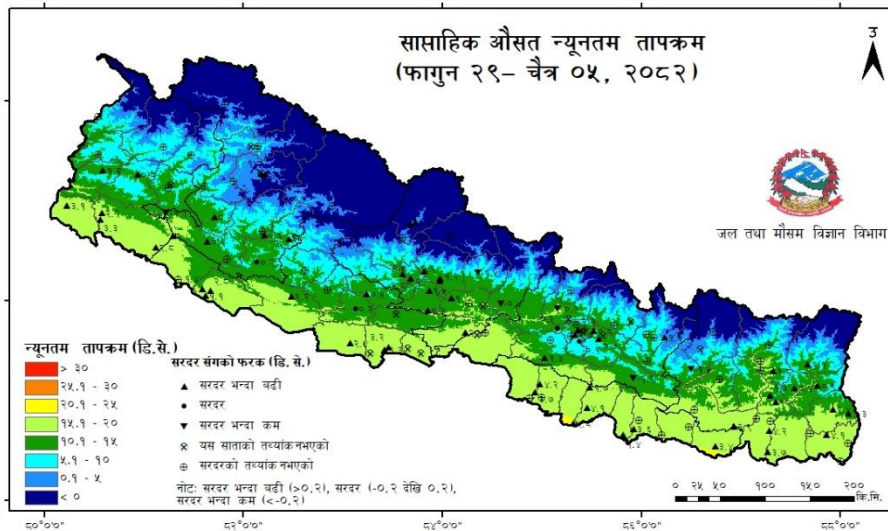
साप्ताहिक कुल वर्षा: गत साता १०९ वटा मौसम केन्द्रहरूमा मापन गरिएको साप्ताहिक कुल वर्षाको तथ्याङ्क अनुसार देशका अधिकांश केन्द्रहरूमा वर्षा मापन भएको छ। साताको सुरुमा देशमा पश्चिमी न्यूनचापीय प्रणाली, उपल्लो वायुमण्डलमा रहेको उच्चचापीय प्रणाली र पूर्वी भू-भाग नजिक तल्लो वायुमण्डलमा रहेको न्यूनचापीय क्षेत्रको आंशिक प्रभावको कारण कोशी प्रदेशका केही केन्द्रहरूमा तथा बागमती प्रदेशका एक-दुई केन्द्रहरूमा भारी वर्षा मापन भएको छ। देशको पहाडी र हिमाली क्षेत्रका धेरै भू-भागमा १० मि.मि. भन्दा बढी साप्ताहिक कुल वर्षा मापन भएका छन्। वर्षा मापन भएका धेरै केन्द्रहरूमा सरदर भन्दा बढी वर्षा मापन भएको छ। सबैभन्दा बढी कोशी प्रदेशको झापा जिल्लामा रहेको गौडा केन्द्रमा १८६.४ मि.मि. साप्ताहिक कुल वर्षा मापन भएको छ।

नक्सामाको पृष्ठभूमिमा देखाइएको रंगले साप्ताहिक कुल वर्षा जनाउँछ। त्रिभुजाकार तथा गोलाकार संकेतले केन्द्रमा मापन गरिएको वर्षालाई साप्ताहिक सरदर वर्षासँगको तुलनात्मक तथ्यांकमा देखाउँछ।

साप्ताहिक अधिकतम तापक्रम: गत साता ११५ वटा मौसम केन्द्रहरूमा मापन गरिएको साप्ताहिक औसत अधिकतम तापक्रमको तथ्याङ्क अनुसार देशका धेरै केन्द्रहरूमा सरदर भन्दा बढी तापक्रम मापन भएको छ। तराईका अधिकांश केन्द्रहरूमा ३०.० डि.से भन्दा बढी साप्ताहिक औसत अधिकतम तापक्रम मापन गरिएको छ। लुम्बिनी प्रदेशको रुपन्देही जिल्लामा रहेको भैरहवा एयटपोर्ट केन्द्रमा सबैभन्दा बढी ३३.६ डि.से. साप्ताहिक औसत अधिकतम तापक्रम मापन गरिएको छ।

नक्सामाको पृष्ठभूमिमा देखाइएको रंगले साप्ताहिक औसत अधिकतम तापक्रम (डि.से.) जनाउँछ। त्रिभुजाकार तथा गोलाकार संकेतले केन्द्रमा मापन गरिएको तापक्रमलाई साप्ताहिक सरदर तापक्रमसँगको फरकमा देखाउँछ।

साप्ताहिक न्यूनतम तापक्रम: गत साता ११५ वटा मौसम केन्द्रहरूमा मापन गरिएको साप्ताहिक औसत न्यूनतम तापक्रमको तथ्याङ्क अनुसार देशका अधिकांश केन्द्रहरूमा सरदर भन्दा बढी तापक्रम मापन भएको छ। तराईका अधिकांश स्थानहरूमा १५.० डि.से भन्दा बढी तथा मधेश प्रदेशका एक-दुई स्थानहरूमा २०.० डि.से. भन्दा बढी साप्ताहिक औसत न्यूनतम तापक्रम मापन गरिएको छ। गण्डकी प्रदेशको मनाङ जिल्लामा रहेको हुम्दे केन्द्रमा सबैभन्दा कम -३.२ डि.से. साप्ताहिक औसत न्यूनतम तापक्रम मापन भएको छ।

नक्सामाको पृष्ठभूमिमा देखाइएको रंगले साप्ताहिक औसत तापक्रम (डि.से.) जनाउँछ। त्रिभुजाकार तथा गोलाकार संकेतले केन्द्रमा मापन गरिएको तापक्रमलाई साप्ताहिक सरदर तापक्रमसँगको फरकमा देखाउँछ।

नोट: (क) सरदर वर्षा भन्नाले सन् १९९१ देखि २०२० सम्मको सम्बन्धित हप्ताको औसतमा १० प्रतिशत भन्दा कमदेखि १० प्रतिशत भन्दा बढीको वर्षालाई जनाउँछ।
 (ख) सरदर अधिकतम/न्यूनतम तापक्रम भन्नाले सन् १९९१ देखि २०२० सम्मको सम्बन्धित हप्ताको औसतमा ०.२ डि.से. भन्दा कम देखि ०.२ डि.से. भन्दा बढीको तापक्रमलाई जनाउँछ।
 (ग) वर्षा र न्यूनतम तापक्रमको अवधि गत साताको शुक्रवार देखि बिहीवारसम्म र अधिकतम तापक्रमको अवधि गत साताको बिहीवारदेखि बुधवारसम्मको तथ्यांकलाई लिएर नक्सा तयार गरिएको छ।

							मध्यम वर्षाको सम्भावना। साताको सुरुमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको सम्भावना।
	तराई	हल्का/मध्यम वर्षा	साताको सुरुमा हल्का घट्ने	हल्का बढ्ने	साताको सुरुमा साधारणतया बादल मध्य र अन्त्यमा आंशिक बादल	मेघगर्जन/चट्याड, हावाहुरी/ असिना	साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा, मध्यमा एक-दुई स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना। साताको सुरुमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको सम्भावना।
कर्णाली प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का/मध्यम वर्षा/हिमपात	साताको सुरुमा हल्का घट्ने	हल्का बढ्ने	साताको सुरुमा पुर्णतया बादल, मध्य र अन्त्यमा साधारणतया बादल		साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा, मध्यमा थोरै स्थानहरूमा र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा हल्कादेखि मध्यम हिमपात/वर्षाको सम्भावना। साताको सुरुमा एक-दुई स्थानमा भारी हिमपात/वर्षाको सम्भावना।
	पहाड	हल्का/मध्यम वर्षा/वर्षा	साताको सुरुमा हल्का घट्ने	हल्का बढ्ने	साताको सुरुमा पुर्णतया बादल, मध्य र अन्त्यमा साधारणतया बादल	मेघगर्जन/चट्याड, हावाहुरी/ असिना	साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा मध्यमा थोरै स्थानहरूमा र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना। साताको सुरुमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको सम्भावना।
सुदूरपश्चिम प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का/मध्यम वर्षा/हिमपात	साताको सुरुमा हल्का घट्ने	हल्का बढ्ने	साताको सुरुमा पुर्णतया बादल, मध्य र अन्त्यमा साधारणतया बादल		साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा, मध्यमा थोरै स्थानहरूमा र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का देखि मध्यम हिमपात/वर्षाको सम्भावना। साताको सुरुमा एक दुई स्थानमा भारी हिमपात/वर्षाको सम्भावना।
	पहाड	हल्का/मध्यम वर्षा	साताको सुरुमा हल्का घट्ने	हल्का बढ्ने	साताको सुरुमा पुर्णतया बादल, मध्य र अन्त्यमा साधारणतया बादल	मेघगर्जन/चट्याड, हावाहुरी/ असिना	साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा मध्यमा थोरै स्थानहरूमा र अन्त्यमा एक-दुई स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना। साताको सुरुमा एक-दुई स्थानमा भारी वर्षाको सम्भावना।
	तराई	हल्का वर्षा	साताको सुरुमा हल्का घट्ने	हल्का बढ्ने	साताको सुरुमा पुर्णतया बादल, मध्य र अन्त्यमा साधारणतया बादल	मेघगर्जन/चट्याड, हावाहुरी/ असिना	साताको सुरुमा धेरै स्थानहरूमा मध्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का देखि मध्यम वर्षाको सम्भावना

नोट: साताको सुरुले शुक्रबार र शनिबार, साताको मध्यले आइतबार, सोमबार र मंगलबार तथा साताको अन्त्यले बुधबार र बिहीबारलाई जनाउँछ। मौसम पूर्वानुमान सम्बन्धी विस्तृत जानकारीको लागि हरेक दिन बिहान ६ बजे र बेलुका ६ बजे अध्यावधिक हुने महाशाखाको वेबसाइट <http://www.dhm.gov.np/mfd> हेर्नुहोस्।

कृषि सल्लाह

खाद्यान्नबाली

- साताभरि नै हावाहुरी र वर्षा हुने सम्भावना रहेकाले तोरी/मसुरो कटानी गरी खेतमा नछोडी भित्र्याउनुहोस्। छवाली, परालजस्ता बाली अवशेष नजलाउनुहोस्।
- प्रि-मनसुनको समयमा मध्याह्नपछि चट्याडको सम्भावना बढी हुने भएकाले सम्भावित जोखिमबाट जोगिन कृषि कर्म/पशुपालन गर्दा विशेष सावधानी अपनाउनुहोस्।
- साताभरि नै हावाहुरी र वर्षा हुने सम्भावना देखिएकाले विभिन्न बालीनालीमा पानी जम्न नदिन निकासको उचित व्यवस्था गर्नुहोस्।
- चैते धान रोप्ने जग्गामा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदबाट अध्यावधिक गरिएको सिफारिस मात्रा (अनुसूची-२) अनुसारको मलखाद प्रयोग गरी बेर्ना रोप्नुहोस्।
- जुम्ला लगायतका उच्च पहाडी क्षेत्रमा बर्खे धानको ब्याड राख्ने समय भएकोले लेकाली धान-१, लेकाली धान-३, चन्दननाथ-१ र चन्दननाथ-३ मध्ये उपलब्ध जातको बीउ २.५ के.जी. प्रति रोपनीका दरले बीउ व्यवस्था गर्नुहोस्।

चित्र: गहुँको पातमा लागेको पहेंलो सिन्दुरे रोग

चित्र: गहुँको पातमा खैरो सिन्दुरे रोग

चित्र: गहुँको डाँठमा कालो सिन्दुरे रोग लागेको

चित्र: गहुँको बालामा कालो सिन्दुरे रोग लागेको

- यस साता हावाहुरी चल्ने र वर्षा हुने सम्भावना रहेकाले मध्य पहाडी क्षेत्रका गहुँबालीमा पहेंलो सिन्दुरे रोग देखिन सक्छ। तापक्रम बढ्दै जाँदा गहुँबालीमा खैरो र कालो सिन्दुरे रोगको जोखिम पनि बढ्न सक्छ। रोग देखिएमा प्रोपिकोनाजोल १ एमएल वा ट्याबुकोनाजोल ५०% र ट्राइफ्लोक्सिस्ट्रोबिन २५% मिश्रित दुसीनाशक विषादी ०.५ ग्राम प्रतिलिटर पानीको दरले १०-१२ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म पातहरू भिजेगरी हावाहुरी नचलेको र पानी नपरेको समय पारेर छर्कनुहोस्।

फलफूल बाली

- आगामी साताभरि नै हावाहुरी सहित पानी पर्ने सम्भावना देखिएको साथै फूल फुल्ने फलफूलहरू जस्तै; कागती, लिची, आँप, सुन्तलाजात लगायतका बालीहरूमा मौरी तथा अन्य कीराहरूले परागसेचन गर्ने भएकाले रासायनिक विषादी नछर्कनुहोस्।
- पसाएको केराको बोट हावाहुरीले ढलन नदिन आवश्यक टेको दिनुहोस्।
- यस सिजनमा पसाएको केराको काइयो छुट्टिसकेको अवस्थामा घरीको १५ सेमी तलबाट बुझो हटाउनुहोस्।

कफी बाली

- बगैँचामा सेतो गवारोको वयस्कले फुल पार्ने समय भएकाले मदाने पासोद्वारा नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। गवारो प्रभावित हाँगाहरूलाई नष्ट गर्नुहोस्।
- कफी बालीमा सिन्दुरे रोग देखिएमा रोग लागेका हाँगा तथा पातहरू काटेर जलाउनुहोस्।

चित्र: कफीको सिन्दुरे रोग

तरकारी बाली

- यो साता हावाहुरी र वर्षा हुने सम्भावना रहेकाले मध्य पहाडी क्षेत्रमा लगाईएको आलु लगायत अन्य तरकारी बालीहरूमा पानी निकासको ब्यवस्था गर्नुहोस्।
- मध्य पहाडी क्षेत्रमा विभिन्न तरकारी बालीहरू जस्तै; गोलभेंडा, भण्टा, खुर्सानी र भेंडे खुर्सानीको बीउ जमाउनुहोस्। साथै सिमी र बोडी लगाउन लाइनदेखि लाइनसम्मको दूरी १२० सेमी र बोटदेखि बोटसम्मको दूरी २० सेमी फरक गरी एउटा प्वालमा २ गेडा बीउ खसाल्नुहोस्।

- लहरे फर्सी समूहका तरकारी बालीका लागि तल उल्लेख गरे अनुसारको दूरीमा खाडल खनी राम्रोसँग पाकेको गोबर मल ५ केजी, हड्डीको धूलो १०० ग्राम, पीना १०० ग्राम, डिएपी ४० ग्राम, पोटास ४० ग्राम र बायोजाइम, जिङ्क, बोरेक्स प्रत्येक ३/३ ग्रामका दरले माटोमा मिसाएर विरुवा लगाउनुहोस्।

लहरे बालीहरू	लाइनदेखि लाइनसम्मको दूरी (मिटर)	बोटदेखि बोटसम्मको दूरी (मिटर)
जुकेनी फर्सी (squash)	१	१
काँक्रो	१.२	१
करेला	१.५	१
घिरौंला	२	१
लौका	२	१
मुन्टा खाने फर्सी (४-५ बोट प्रतिखाडल)	२	२

- बेर्ना सारेको १५-२० दिन र ४०-४५ दिनमा तरकारी बालीका बोट वरिपरि रिड बनाइ हरेक बोटमा १०-१५ ग्रामका दरले युरिया टपड्रेस गर्नुहोस्।
- हालको मौसम प्याजमा लाग्ने शीते ढुसीको लागि अनुकूल रहेकोले रोग फैलिन नदिन फोहोरा (Sprinkle) सिँचाइ नगर्नुहोस्।

अन्य

- साताभरि नै हावाहुरी र पानी पर्ने सम्भावना देखिएकाले मौरी घरको नियमित निरीक्षण गरी घरलाई सुरक्षित स्थानमा सार्नुहोस्। आधार चाकाहरू र सुपर (तल्ला) थप्नुहोस्।
- गोठमल वा कम्पोष्ट मललाई खेतबारीमा थुप्रो पारेर वा फिँजाएर राख्दा नाइट्रोजन तत्व नोक्सान हुने भएकाले खुला नछोडी लगत्तै जमिन जोतेर माटोमा मिलाउनुहोस्।
- उखु बाली लगाउने समय भएकोले उखुमा ढुसीबाट लाग्ने रातो सडन रोग लाग्न नदिन उखु रोप्नुअघि बीउ उखुका आँखलाहरूलाई २ % कार्बेन्डाजिमयुक्त विषादीको घोलमा २५-३० मिनेटसम्म डुबाएर ओभानो भइसकेपछि मात्र उखु रोप्नुहोस्।
- उखुका सिफारिस गरिएका उन्नत जातहरू- जीतपुर-६, जीतपुर-८, जीतपुर-९ मध्ये उपलब्ध जातको गुणस्तरीय बीउ (तीन आँखा भएका १५०-२०० केजी प्रतिकट्टा बीउका दरले) उपचार गरी रोप्नुहोस्। जग्गा तयारीको बेलामा ३४० केजी कम्पोस्ट वा गोबरमल ३.७४ केजी युरिया, ४.३५ केजी डीएपी, २.२२ केजी म्युरेट अफ पोटास प्रतिकट्टाका दरले माटोमा राम्ररी मिलाउनुहोस्।
- मंसिर महिनामा लगाइएको उखुबालीमा चिस्यानको अवस्था हेरी ३.६ केजी युरिया प्रतिकट्टाका दरले दोस्रो टपड्रेस गर्नुहोस्।

चित्र: उखुबालीमा रातो सडन रोग

पशुपालन

गाई, भैसी, भेडा, बाख्रा

- आगामी साताको सुरुमा केही स्थानहरूमा मेघगर्जन, चट्याङ सहित हावाहुरी समेत चल्ने सम्भावना रहेकाले ती स्थानहरूमा पशुचौपायको खोर, गोठका छानाहरू बलियो गरी बाँध्नुहोस्। टिनको छाना भएका खोर/गोठहरूमा हावाले उडाउन नसक्ने गरी पाता

राम्रोसँग ठोकिएको छ, छैन एकिन गर्नुहोस्। हावाहुरीले उडाई ल्याउन सक्ने टुक्रा-टाक्रीहरूबाट हुने दुर्घटना र भौतिक क्षतिबाट आफू पनि बच्नुहोस् र पशुचौपायालाई पनि बचाउनुहोस्।

- मेघगर्जन, चट्याङ सहित हावाहुरी समेत चल्दा कुखुरा, सुंगुर, बंगुर जस्ता बथानमा पालिने पशुचौपायाहरू उत्तेजित हुने, अत्तिने वा भागदौड गर्न सक्छन्। यस्तो बेलामा पशुपन्छी पालिएका खोर, गोठमा चट्याङको प्रकाशको असर कम गर्न पर्दा लगाउने वा मान्द्रो, बोरा आदिले वरिपरि ढाक्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। यस्ता घटनामा परी पशुचौपायाको मृत्युबाट हुने आर्थिक क्षति कम गर्न पशुबीमा गर्नुहोस्। थप जानकारीको लागि अनुसूची-३ हेर्नुहोस्।
- हाल महामारीको रूपमा देखा परेको खोरेत रोग रोकथामका लागि पशुहरूमा ३ महिना उमेर पुगेपछि पहिलोपटक र त्यसको १ महिनापछि फेरि *ब्रुष्टर खोप* लगाउनुहोस्। त्यसपछि प्रत्येक ६ महिनामा खोप दोहोर्‍याउनुहोस्। रोग देखा परेमा पशु प्राविधिकहरूको सल्लाहमा उपचार गर्नुहोस्।
- ब्याउने तथा भर्खर ब्याएका पशुचौपायालाई नियमितभन्दा पोषिलो आहार दिनुहोस्। हिउँदमा हे, साइलेज वा कम्तीमा ४ घण्टा ओइलाइएको जै, बर्सिम वा भेच खुवाउनुहोस्। ठूला पशु (गाई, भैसी) लाई हरेक दिन १०-१५ ग्राम नुन र ५० ग्राम खनिज मिश्रण तथा साना (बाच्छा-बाच्छी, पाडा-पाडी तथा भेडा, बाखा) लाई त्यसको आधा मात्रामा नुन र खनिज मिश्रण दिनुहोस्। छ महिनाभन्दा माथिका पशुचौपायालाई मात्र ४% युरियाले उपचार गरिएको पराल खुवाउनुका साथै युरिया मोलासेस मिनरल ब्लक (UMMB) चाट्न दिनुहोस्। यसबारे विस्तृत जानकारी अनुसूची-४ मा दिइएको छ।
- भेडा, बाखा (विशेष गरी पाठा-पाठी) लाई नयाँ पालुवा पलाएको ठाँउमा चराउँदा *Clostridium perfringenes Type C & D* जीवाणुको संक्रमण हुनसक्छ। यसको कारणले भेडा, बाखामा पेट फुल्ने, छेर्ने र केही पशु कुनै लक्षण समेत नदेखाइ मर्नसक्ने हुँदा यस्ता ठाँउमा नलैजानुहोस्।

कुखुरा, हाँस, बंगुर

- गाउँघरमा खुला रूपमा छाडेर पालिएका कुखुराहरूलाई गोलो जुका विरुद्ध फेन्वेन्डाजोल, १ एमजी प्रतिकेजी शारीरिक तौलअनुसार दिनको एकपटक ५ दिनसम्म खुवाउनुहोस्। त्यसपछि रानीखेत रोग विरुद्ध खोप नलगाएको भए वा अन्तिमपटक खोप लगाएको १०-१२ हप्ताभन्दा बढी भएको भए *Thermostable ND 1-2* खोप प्रयोग गर्नुहोस्।
- हाल सुँगुर/बंगुरहरूमा अफ्रिकन स्वाइन फिभर र हाँस र कुखुरामा वर्डफ्लुको जोखिम रहेकाले फार्महरूमा जैविक सुरक्षाका विधिहरू (अनुसूची-५) अपनाउनुहोस्। यी रोगका लक्षण देखिएमा नजिकैको पशु सेवा कार्यालयमा सम्पर्क गर्नुहोस्।

मत्स्यपालन

- मध्य पहाडी जिल्लाहरूमा कमन कार्प जातको माछाको प्रजननको लागि काकाबनको तयारी गर्नुहोस्।
- साताभरि नै वर्षासँगै असिना पनि पर्ने सम्भावना देखिएको छ। त्यसले पोखरीको पानीको तापक्रम अचानक घटाएर बिक्रीका लागि तयार भएका भुराहरू मर्नसक्ने सम्भावना भएकाले नर्सरी पोखरीमा कम्तीमा १ मिटर गहिराइ हुनेगरी पानीको व्यवस्था गर्नुहोस्। साथै रियरिंग ट्यांकमा भएका भुरालाई समेत असिनाबाट जोगाउनुहोस्।
- लामो समयको अन्तरालपछि भएको वर्षाले पात-पतिंगर र फोहरहरू मिसिइ ट्राउट फार्ममा लगेको पानीको स्रोतमा संक्रमण हुनसक्छ। यसले माछामा रोगहरू देखापर्न सक्ने हुँदा रेस्वेलाई ३% को नुन पानीले सफा गर्नुहोस्। रोगको शंका लागेमा पहिचान र उपचारको लागि नजिकको पशु चिकित्सकसँग सम्पर्क गर्नुहोस्।
- मध्याह्नसम्म रहने हुस्सु/कुहिरोले माछापोखरीमा घुलित अक्सिजनको कमीबाट हुने क्षति कम गर्न प्रतिहेक्टर जलाशयमा घाम नलागेसम्म ०.७५ के.भि.ए. क्षमताको तीनवटा एरेटर (Aerator) को प्रयोग गर्नुहोस्। घाम लागेपछि मात्र दाना दिनुहोस्।

- चैत-वैशाख महिनामा सिल्भर र बिग हेड कार्पको प्रजननको समय भएकोले अहिलेदेखि नै १२००-१५०० माउ माछा प्रतिविघाका दरले छुट्टै पोखरीमा राखी सन्तुलित दाना दिनुहोस्।
 - रेन्बो ट्राउट माछाका भुराहरूलाई ग्रेडिड गर्नुका साथै तिनको स्वास्थ्य अनुगमन गर्नुहोस्। भुराहरूले फनफनी घुम्ने लक्षण देखाएमा प्रतिकेजी दानामा २५ एमजी अल्बेन्डाजोल मिसाइ एक हप्तासम्म दिनुहोस्।
 - तराई क्षेत्रमा पानीको तापक्रम बढेसँगै; इ.यु.एस. (Epizootic Ulcerative Syndrome) संक्रमित माछाको शरीरमा स-साना राता धब्बाहरू देखिन्छन् र अत्यधिक संक्रमण भएको माछाको शरीरमा गहिरो घाउ हुन्छ। यी घाउहरूमा वाह्य परजीवी तथा जीवाणुको समेत संक्रमण हुनसक्छ। यस्तो अवस्थामा संक्रमित पोखरीमा सिफालेक्सिन (Cephalexin) ८० एमजी प्रतिकेजी माछालाई १५ दिनसम्म दानामा मिसाइ खुवाउनुका साथै कोर्सोलिन टिएच (Kohrsolin TH) ९०० एमएल प्रतिहेक्टरका दरले पानीको गहिराइ कम्तीमा १ मिटर कायम राखी १ हप्ताको फरकमा २-३ पटक पोखरीको पानीमा मिसाउनुहोस्।
- नोट:- उपचारअघि संक्रमित माछा भएको पोखरीको पानीको गुणस्तर बिग्रने हुँदा ४०-५०% पानी निकासी गरी ताजा र सफा पानी लगाउनुहोस्।

घाँसे बाली

- जै, बर्सिम र भेच पहिलो पटक काटेको ३० देखि ३५ दिनपछि घाँसको लागि दोस्रो पटक काट्नुहोस्। त्यसपछि सिँचाइ गरी १.२ केजी युरिया प्रति कठ्ठाको दरले टपड्रेस गर्नुहोस्।
- नेपियर जस्ता बहुवर्षीय घाँसहरूमा सिँचाइ गर्नुहोस्। त्यसपछि प्रतिकठ्ठा १.२ केजीका दरले युरियाको टपड्रेस गर्नुहोस्।
- किम्बु, बैस जस्ता डाले घाँसहरूको कटिड नर्सरीमा राख्नुहोस्।
- बीउका लागि लगाइएका टियोसेन्टी (मकैचरी) को दुई तिहाइ जति घोगा पाकेपछि टिप्नुहोस्।
- धेरै हावाहुरी आउने ठाउँमा कम्तीमा ८०% भाग ढाक्ने गरी घाँस लगाउनुहोस् जसले गर्दा खाली ठाउँको माटो तथा जैविक पदार्थ र पोषक तत्वहरू उडेर जान नपाओस्।
- हुर्किदै गरेको डालेघाँसका विरूवाहरूलाई पशुचौपायाबाट जोगाउन काँडेदार वनस्पति वा बाँसको बार लगाउनुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन तयारी गर्ने विशेषज्ञ समूह

क्र.सं	नाम थर	कार्यक्षेत्र	कार्यालय	इ-मेल	सम्पर्क फोन
१	डा. तुलसी प्रसाद पौडेल	पशु आहारा	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	harmfree@gmail.com	९८५१११४२७८
२	डा. प्रदिप साह	बाली विज्ञान	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	pradeep75shah@gmail.com	९८४५०५१८९७
३	राजेन्द्र कुमार भट्टराई	बाली विज्ञान	राष्ट्रिय बाली विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	rkbhattarai@gmail.com	९८४३४७२२७०
४	चेतना मानन्धर	बाली रोग	राष्ट्रिय बाली रोग विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	chetana.manandhar@gmail.com	९८४१६२४१८१
५	सुदीप कुमार उपाध्याय	कीट विज्ञान	राष्ट्रिय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	sudeepddl@gmail.com	९८४२४३७१५३
६	डा. नारायण पौडेल	पशु स्वास्थ्य	राष्ट्रिय पशु स्वास्थ्य अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	narayan.paudyal@narc.gov.np	९८६३३३५०४६
७	नविन गोपाल प्रधान	वागवानी	राष्ट्रिय वागवानी अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	navin.pradhan@gmail.com	९८५११००८२०
८	डा. हरेराम देवकोटा	मत्स्य विज्ञान	राष्ट्रिय वाहा अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	hdevkota6@gmail.com	९८५६०३३५८०
९	मुक्तिनाथ झा	कृषि इन्जिनियरिङ	राष्ट्रिय कृषि इन्जिनियरिङ अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	jha_mukti@yahoo.com	९८६३३८२२५४
१०	डा. मुकुन्द भट्टराई	रैथाने बाली	राष्ट्रिय कृषि आनुवंशिक श्रोत केन्द्र (जीन बैंक)	bhattaramikumunda2@gmail.com	९८५१२२८४८६
११	डा. रुपा वास्तोला	पशु आहारा	राष्ट्रिय पशु आहारा अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	bastola_rupa@yahoo.com	९८४१३१९८३९
१२	कुमार मणी दाहाल	वागवानी	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	kumarmanidahal@gmail.com	९८५१२२२९५५
१३	रामेश्वर रिमाल	कृषि-मौसम	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	rameshwarrimal@gmail.com	९८५१०४११३०
१४	डा. संजिव पंडित	पशु स्वास्थ्य	कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर	panditsanjiv2046@gmail.com	९८४५३२९५४२
१५	चुरामणि भुसाल	मत्स्य विज्ञान	राष्ट्रिय मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, गोदावरी	bhusalchuramani12@gmail.com	९८४५६३०४६१
१६	डेभिड ढकाल	मौसम पूर्वानुमान	मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, गौचर, त्रि.अ.वि.	mfddhm@gmail.com	०१-४११३१९१

अनुसूची-१: नेपालको मौसम पूर्वानुमानमा प्रयोग हुने शब्दावली

Terms used in Weather Forecasting in Nepal

बादलको अवस्था (Cloud condition)	सफा (Fair)	No clouds in the sky		
	मुख्यतया सफा (Mainly fair)	1/8 to 2/8 (25%) sky covered by cloud		
	आंशिक बदली (Partly cloudy)	3/8 (26%) to 4/8 (50%) sky covered by cloud		
	साधारणतया बदली (Generally cloudy)	5/8 (51%) to 6/8 (75%) sky covered by cloud		
	अधिकांश बदली (Mostly cloudy)	6/8 (76%) to 7/8 (88%) sky covered by cloud		
	पूर्ण बदली (Cloudy)	8/8 (100%) or all sky covered by cloud		
वर्षाको प्रकृति (Nature of Rain)	Temporary or Brief (क्षणिक वर्षा)	Weather phenomena occur for short span of time usually less than two hours		
	Continuous (लगातारको वर्षा)	Weather phenomena occurring regularly and more often throughout the time duration		
	Intermittent (रोकिँदै हुने वर्षा)	Rain occurring and reoccurring at certain intervals		
	Widespread (व्यापक वर्षा)	Weather phenomena extensively throughout an area during specified time duration		
वर्षाको संभाव्यता र यसको क्षेत्र (Rainfall probability in percentage and its coverage)	<10%	None used	Isolated	at one or two places (एक-दुई स्थानमा)
	10-30%	Slight Chance	Widely Scattered	at few places (थोरै स्थानमा)
	30-50%	Chance/possible	Scattered	at some places (केही स्थानमा)
	50-80%	Likely	Fairly widespread	at many places (धेरै स्थानमा)
	>80%	More likely	Widespread	at most places (अधिकांश स्थानमा)
<p>संभावित वर्षाको मात्रा (%) = आंकलन X क्षेत्र, जहाँ आंकलन भन्नाले कुनै स्थानमा वर्षा हुन सक्ने सम्भावना (%) जनाउँदछ भने क्षेत्र भन्नाले तोकिएको स्थानको वर्षा हुन सक्ने संभावित भू-भाग (%) जनाउँदछ। उदाहरणका लागि कुनै स्थानको ८०% क्षेत्रमा ५०% वर्षाको आंकलन गरेको अवस्थामा सो स्थानको संभावित वर्षाको मात्रा (%) = ०.५ X ०.८ = ४०% हुन आउँछ।</p>				
वर्षाको मात्रा (Rainfall amount based on total accumulated rainfall during 24 hrs.)	Light rain (हल्का वर्षा)	less than 10 mm		
	Moderate rain (मध्यम वर्षा)	10 mm or more but less than 50 mm		
	Heavy rain (भारी वर्षा)	50 mm or more but less than 100 mm		
	Very heavy rain (धेरै भारी वर्षा)	100 mm or more but less than 200 mm		
	Extremely heavy rain (अति भारी वर्षा)	200 mm or more		
समयसिमा (Time Period)	Today (आज)	6 AM to 6 PM		
	Morning (बिहान)	6 AM to Noon		
	Afternoon (अपरान्ह)	Noon to 6 PM		
	Late afternoon (अपरान्हको उत्तरार्ध)	3 PM to 6 PM		
	Evening (साँझ)	6 PM to 9 PM		
	Night (राति)	6 PM to 6 AM (Next day)		
<p>श्रोत: मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग</p>				

अनुसूची-२: धानबाली लगाउने समयका लागि आवश्यक मलखादको मात्रा

अवस्था	आवश्यक रासायनिक मल				
	किलोग्राम प्रतिकट्टा			ग्राम प्रतिकट्टा	
	डीएपी	युरिया	म्यूअपो	जिक सल्फेट	बोरेक्स
पूर्वी तराई (झापा, मोरङ र सुनसरी)	२.९	१.८	२.८	४७६	२९०
मध्य तराई (पसदिखि सप्तरीसम्म)	२.९	१.८	२.२	४७६	२९०
पश्चिम तराई (रुपन्देही, कपिलवस्तु र परासी)	२.९	१.८	२.८	४७६	२९०
सुदूरपश्चिम तराई (बाँकेदेखि कन्चनपुरसम्म)	२.२	१.४	१.७	३९८	२९०
भित्री तराई (चितवन, मकवानपुर र नवलपुर)	२.९	१.९	२.२	३९८	२९०
वर्णशंकर	३.६	२.३	३.३	३९८	२९०
पहाडी भागमा (प्रतिरोपनी)	३.३	२.०	२.५	७१५	४३५

- २०० किलोग्राम प्रतिकट्टा वा ३०० किलोग्राम प्रतिरोपनीका दरले प्रांगारिक मल प्रयोग गर्नुहोस्।

अनुसूची-३: चट्याडबाट पशुचौपायालाई जोगाउन अपनाउनुपर्ने सावधानीहरू

- चरनमा रहेका पशुचौपायालाई गोठ, खोरभित्र लैजानुहोस्।
- ठूला रूखमुनि ओत नलगाउनुहोस्।
- खोलानाला, पोखरी वा बगेको पानी वरपर नलैजानुहोस्।
- बिजुलीको खम्बामा नबाँध्नुहोस्।
- पानी परिरहेको अवस्थामा पशुचौपायालाई अग्लो डाँडा वा फलामका टावर नजिक नलैजानुहोस्।
- खोर, गोठ निर्माण गर्दा चट्याड नियन्त्रक उपकरण (Earthing) जडान गर्नुहोस्।

अनुसूची-४: युरिया उपचार विधि

सुख्खा पराल, छवाली वा नललाई १.५-२ इन्चको लामो टुकामा काटेर त्यसमा ४% (१०० लिटर पानीमा ४ केजी युरिया) को दरले युरियाको झोल बनाइ (१०० केजी परालको लागि ५०-६० लिटर घोलको दरले) मिलाएर छर्नुहोस्। त्यसपछि हातमा प्लाष्टिकको पन्जा लगाई पराल र युरियाको झोल राम्ररी मिसाउनुहोस्। मिसाइएको पराललाई प्लाष्टिकको थैलामा राम्ररी हावा नछिर्ने गरी खाँदुहोस्। प्लाष्टिकको थैला नभएमा जमिनमा खाडल खनी अथवा जमिन माथी पानीमा फोहोर नमिसिने गरी प्लाष्टिक ओछ्याएर राम्ररी खाँदेर प्लाष्टिकले छोपी ४ इन्च बाक्लो माटोले हावा नछिर्ने गरी छोप्नुहोस्। खास गरेर २१ दिनसम्म त्यसलाई राखे र २१ दिनपछि थैलाबाट खुवाउने जति मात्रा निकाली हावामा आधा घण्टा जति फिँजाई पशुचौपायालाई खुवाउनुहोस्। बाखालाई ३००-४०० ग्राम प्रतिदिन र गाई भैसीलाई ५-६ केजी प्रति दिनका दरले खुवाउनुहोस्।

अनुसूची-५: रोग नियन्त्रणमा जैविक सुरक्षा

पशुपन्छीहरूलाई रोगबाट जोगाउने तथा नियन्त्रण गर्नको लागि अपनाइने सर्वोत्तम उपाय नै जैविक सुरक्षा हो। जैविक सुरक्षामा पन्छीलाई अलग राख्ने, ओसार पसार तथा आवतजावतमा नियन्त्रण गर्ने र सरसफाइमा ध्यान दिनु नै मुख्य कार्य हुन यसको लागि निम्न लिखित कुराहरू अवलम्बन गर्नुहोस्। जस्तै:

- फार्म परिसरको मुख्य प्रवेशद्वार एउटा मात्रै र बाहिर निस्कन अर्को ढोका पछाडि राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- फार्म परिसरभित्र मुसा र कीरा नियन्त्रण सम्बन्धी व्यवस्था गर्नुहोस्। पोल्ट्री दाना र अण्डा राख्ने कोठामा जंगली जनावर, चरा तथा अन्य जनावर पस्न नसक्ने बनाउनुहोस्।
- दाना र अण्डा राख्ने घर सफा र निःसंक्रमण गर्न सकिने खालको प्रयोग गर्नुहोस्।
- आगन्तुकले फार्मभित्र जानुपर्दा अनुमति लिएर मात्र जान पाउने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- फार्ममा आगन्तुकहरूको तथा गरिने दैनिक गतिविधिको पूर्ण विवरण सहितको अभिलेख राख्नुहोस्।
- फार्म अभिलेखमा उल्लेखित तालिकाहरू अनिवार्य रूपमा राख्नुहोस्।
- प्रत्येक खोरमा रोग नियन्त्रणका लागि अल-इन, अल-आउट (All-in, all-out) को सिद्धान्त अपनाउनुहोस्।
- एकपटक राखिएका कुखुरा हटाएपछि कुखुराको सोत्तर पूर्णरूपले हटाउनुहोस्। त्यसपछि खोर सफा गरी निःसंक्रमण गर्नुहोस्। जीवाणु, विषाणु र दुसी भए-नभएको समय-समयमा आधिकारिक प्रयोगशालाबाट प्रमाणित गर्नुहोस्।
- पन्छी राख्ने खोर नियमित रूपमा सफा गरी चुना, भिरकोन आदिले निःसंक्रमण गर्नुहोस्।
- बिरामी र मरेको कुखुरालाई खोरबाट तुरुन्तै हटाउने र रोग फैलन नदिने गरी नष्ट गर्नुहोस्।
- फार्मबाट निस्केको फोहोरलाई नष्ट गर्नुहोस्।
- फार्मभित्र हिल डिप (Wheel dip) गरेर मात्र फार्मको गाडी प्रवेश गराउनुहोस्।
- फार्ममा चेन्ज रुम, फुटवाथ, रबर बुट, एप्रोनको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- फुट डिप हरेक खोरको अगाडि राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- फार्मको ढोका सधैं बन्द राखी नियमित रूपमा निःसंक्रमण गर्नुहोस्।
- बसाइसराइ गर्ने पन्छीबाट टाढा राख्नका लागि ताल, तलैया तथा सिमसार क्षेत्र नजिक फार्म स्थापना नगर्नुहोस्।
- फार्ममा कार्यरत व्यक्तिहरूले आवश्यकता अनुसार पटक-पटक साबुन पानीले हात धुनुहोस्।
- आगन्तुकहरूलाई कुखुरा तथा कुखुराबाट उत्पादित वस्तुसँग सोझै सम्पर्कमा आउन नदिनुहोस्।
- फार्ममा आगन्तुको अनावश्यक प्रवेशमा रोक लगाउनुहोस्। प्रत्येक पोल्ट्री फार्मभित्र आगन्तुक र कर्मचारीलाई कपडा बदल्ने कोठा र स्नान कक्षको व्यवस्था गर्नुहोस्।
- फार्ममा एक्कासि धेरै संख्यामा पन्छीहरू बिरामी परेमा वा मरेमा नजिकको पशु सेवा कार्यालयमा तुरुन्त जानकारी गराउनुहोस्।